

Protiameriške demonstracije v Italiji; Togliatti obsodil vladno politiko

Napetost se povečala. Kovinarski delavci se bodo morda pridružili stavki poljedelskih delavcev

Rim, 15. sept.—Palmiro Togliatti, vodja komunistične stranke, je v svojem govoru v teku protiameriških demonstracij ugovarjal po Ameriki. Dejal je, da je svetovna diktatura in da skuja povzročiti novo vojno. Počelo je govoriti o 100.000 komunistov, ki so kričali "Smrt Trumanu!"

Togliatti je govoril v Florenči. Naglasil je, da Ru-
sija ponuja več Italiji nego
Amerika, predlagal strogo cen-
zuro tiska, da ne bodo listi za-
javljali in slepili italijanskega
judstva, in odločno zavrnil tr-
ditve, da imajo komunisti tajna
okoliščina orožja in da se pri-
pravljajo za revoluto.

Njegov napad na Ameriko je
bil nov udarec v kampanji pro-
vodi premierja Alcida de Ga-
sparije, katere cilj je ustanovi-
te levčarske vlade v Italiji.

Kampanja se je pričela pred
meseč in posledica je po-
večanje napetosti. Togliatti in
drugi levčarji napadajo notra-
njo in zunanjo politiko De Ga-
sparije vlade. Čez milijon po-
jedelskih delavcev je zastavka-

Clay omejil oblast policije

Prišla je pod kon-
trollo vojaške vlade

Berlin, 15. sept.—General Lu-
dovic D. Clay, poveljnik ameriške
okupacijske armade v Nemčiji,
je omejil oblast posebne policije,
pravi naznanilo. Od časa, ko so
v ameriške čete invadirale
Nemčijo, je policija vršila funk-
cije po svoji volji.

Policiji in njihovi agenti so
lahko aretirali osebe, katere so
sumili špionaže ali sabotaže, na
svoj odgovornost. Poslali so jih
v ječe in jih držali tam,
dokol dolgo so hoteli, brez ob-
težbe.

Clay je uveljavil odredbo, ki
je postavila posebno policijo pod
kontrolo vojaške vlade. V nor-
malnih slučajih nima sploh obla-
sti do aretacije. Vse osebe, ka-
terih aretacija je potrebna, bo
moral prijaviti vojaški vladi
ali pa drugi agenturi, ki je pod
jurisdikcijo vojaške vlade. Izje-
ma velja le za izredne slučaje.

LEWIS ZMAGAL NA SEJI EKSEKUTIVNEGA SVETA ADF

Chicago, 15. sept.—John L. Le-
wis, predsednik rudarske unije
UMWA, je izvozel zmago na
seji članov eksekutivnega sveta
Ameriške delavske federacije, ki
je vršila v hotelu Drake.
Njegov predlog proti predlo-
žitvi zaprišenih izjav, da urad-
ni uni ADF niso komunisti,
je bil sprejet. Take izjave za-
povedujejo provizijo Taft-Hartleye-
vega protidelavskega zakona.

Lewis je pretrgal dolg molk
na sestanku s članikarji po za-
povedanju seje sveta ADF. Čas-
nikarji so ga opozorili na izja-
vo, katero je podal Robert Den-
ham, pravni svetovalec novega
delavskega delavskega odbora.
V tej je Denham izrekel obža-
rnost, ker je bil predlog proti
predložitvi zaprišenih izjav
sprejet na seji sveta.

"Ne mislim, da Denham ni v
pravici," je rekel Lewis. "On
je izrazil svoje mnenje, ki je v so-
glasu s provizijo Taft-Hartleye-
vega zakona. Naše mnenje je
različno. Kaj bo Denham sto-
lo, če ne zanjima."

lo. Danes bo morda oklicana
splošna stavka v beneški pro-
vinci, jutri pa se bo pridružilo
stavkarjem okrog 850.000 kovi-
narskih delavcev. Raztegnitev
stavke bo povzročila kaos v Ita-
liji in morda padec vlade.

Togliatti je v svojem govoru
v Monzi dejal med drugim, da
je Sovjetska unija, miroljubna
država, predmet blatenja v ita-
lijanskem in zunanjem tisku.
On je obsodil poročila v ame-
riških listih, da se komunisti
pripravljajo za nasilno strmo-
glavljenje italijanske vlade.

Člani De Gasperijeve vlade
so se večer sestali na izredni
seji, na kateri so razpravljali o
korakih za odvrnitev stavke
kovinarskih delavcev. Pietro
Nenni, vodja socialistične stran-
ke, je podprl komunistično kam-
panjo proti vladi.

Britski znanstveniki za pomoč državam

London, 15. sept.—Organizaci-
ja znanstvenikov je predlagala,
naj Velika Britanija, Amerika in
Kanada pomagajo drugim drža-
vam pri raziskavah atomske
energije, da se pospeši ustano-
vitev mednarodnega ustroja za
kontrolo atomske energije. Pred-
log vsebuje poročilo, ki je bilo
pravkar objavljeno. To naglaša
med drugim potrebo sporazuma
med Rusijo in Ameriko glede
kontrole atomske bombe. Orga-
nizacija znanstvenikov šteje čez
sto članov.

Svet unij CIO oplazil Tafta

Cleveland, O., 15. sept.—Go-
vorniki na konvenciji tukajšnjih
unij Kongresa industrijskih or-
ganizacij so udrihali po senatorju
Taftu. Označili so ga za laž-
njivega "preroka profitarjev" in
zahtevali vzpostavitev vladne
kontrole cen. Na konvenciji je
prišlo okrog tisoč delegatov.

Ameriško brodogradbo ostalo v Sredozemlju

Rim, 15. sept.—Admiral Ber-
nard H. Bieri, poveljnik ameriš-
kega brodogradbo, je dejal pred
dopisnikom italijanskega lista
Momento Sera, da bodo ameriš-
ke bojne ladje ostale v Sredoz-
emlju. Kooperirale bodo z
bojno mornarico tudi po podpi-
su nemške mirovne pogodbe.

Denham je v Washingtonu iz-
javil, "da se bodo morale unije
Ameriške delavske federacije in
Kongresa industrijskih organi-
zacij ukloniti proviziji protide-
lavskega zakona. Če se ne bo-
do, jim bo odbor odvzel pravico
do kolektivnega pogajanja z de-
lodajalci. Ta zakon je zakon
dežele. Moja naloga je izjava
in tolmačenje zakona."

William Green, predsednik
ADF, je dejal, da Denhamova
izjava ni upravičena in ne v so-
glasju s provizijami Taft-Har-
tleyevega zakona. Naglasil je,
da bodo federalna sodišča pro-
glasila provizijo glede predlo-
žitve zaprišenih izjav za neu-
stavno.

Vprašanje jurisdikcijskih
stavk v Hollywoodu, Cal., ni
prišlo v ospredje na čikaški seji
članov eksekutivnega sveta
ADF. Green je razkril, da bo
predmet diskuzij na seji, ki se
bo pričela 4. oktobra v San
Franciscu tik pred konvencijo
federacije.

Domače vesti

V bolnišnici

Detroit, Mich. — John Ches-
nick ml., član društva 518 SNPJ,
se nahaja v Veteran Hospital,
South Field in Dearborn, 5. nad-
stropje 561. Podvreči se je mor-
al operaciji na nogi. Obiski so
dovoljeni. Članstvo mu želi hi-
tega okrevanja.

Smrtina nesreča

Eveleth, Minn.—Dne 9. sept.
se je smrtno ponesrečil v rudni-
ku John Koritnik, star 52 let,
član društva 61 SNPJ in doma
iz vasi Poženek pri Cerkljah na
Gorenjskem, po domače Zum-
rov. Padel je 92 čevljev v glo-
bočino in bil je na mestu mr-
tec. Tukaj zapuša ženo in dve
hčeri, v starem kraju pa mater,
tri brate in tri sestre.

Smrt mlade članice

Indianapolis, Ind. — Dne 10.
t. m. je v bolnišnici po operaciji
umrla Mary Metelko, stara 26
let, članica društva 34 SNPJ in
rojena tukaj. Zapuša starše,
tri brate in eno sestro.—Steve
Škerjanec se sedaj zdravi na
svojem domu in zdravje se mu
počasi boljša.

Is Clevelanda

Cleveland, — Umrli je Peter
Staničič, star 59 let, doma iz
Pečine pri Žužemberku in v
Ameriki 37 let. V stari domo-
vini zapuša ženo in enega sina.
—Dne 11. sept. je umrl John
Sekulič, star 77 let, doma iz
Žumberka na Hrvaškem, v
Ameriki 56 let. Bil je član dru-
štva 21 HBZ. Tukaj zapuša tri
sinove in tri hčere.

Irška bo poslala meso židovskim beguncem

Dužlin, Iraka, 15. sept.—Vlada
je naznanila, da bo poslala pri-
hodnji mesec 50.000 funtov me-
sa židovskim beguncem, ki so v

Nov apel poslan grškim gerilcem

Bolgarska vlada pro-
testira proti invaziji

Atene, Grčija, 15. sept.—Vla-
da premierja Sophoulisa je na-
slovila nov apel grškim geril-
cem, naj se podajo in odložo o-
rožje. Prej je objavila prokla-
macijo z zagotovilom, da bodo
vsi gerilci, ki se odločijo za o-
dložitev orožja, pomiloščeni.

"Življenja in varnost geril-
vec, ki bodo odložili orožje, so
absolutno garantirani," pravi
proklamacija. "Vojni minister
Stratos in minister za javni re-
dend bosta skrbela, da se bodo
vsi pogoji amnestije izpolnili."

General Markos, vrhovni po-
veljnik gerilske armade, je več-
raj apeliral na skupščino Zdru-
ženih narodov, naj zasliši repre-
zentante gerilcev, pravi radijska
vest iz Moskve.

Zasedanje grškega parlamen-
ta je bilo zaključeno potem, ko
je bila izrečena zaupnica novi
vladi. Parlament je dal vladi
oblast do izdajanja dekretov in
ratifikacije mednarodnih po-
godb. Dekrete mora prej odo-
biti posebna komisija, katero
tvori 50 članov parlamenta.

Polkovnik David W. Griffiths,
ki nadzira delo ameriških voja-
ških inženirjev, je naznanil po-
pravljanje grških pristanišnih
mest, ki so bila deloma razde-
jana v vojnem času. Delo se je
pričelo v Pireju, Solunu in Vo-
losu.

Sofija, Bolgarija, 15. sept.—
Podpredsednik vlade Trajche Ko-
stov je protestiral proti invaziji
grških čet bolgarskega ozemlja.
Dejal je, da so grške čete devet-
krat prekorale mejo in udrele
v Bolgarijo v zadnjih štirih me-
slih. Incidenti so bili prijav-
ljeni zavezniki kontrolni komi-
siji s pozivom za akcijo proti in-
vaderjem.

taboriščih v Nemčiji. Dr. Isaac
Herzog, vodja židovske organi-
zacije, se je zahvalil vladi za
pomoč.

NEMIRI V JULIJ- SKI KRAJINI SE OBNOVILI

Italijanska deklica ubi-
ta, slovensko dekle
pa ranjeno

NOVI MEJNIKI PO-
STAVLJENI

Trst, 15. sept.—Nemiri so se
obnovili v več krajih Julijske
Krajine, ko se je približala ura
evakuacije ameriških in britskih
čet. Enajst let stara italijanska
deklica Amelia Passirini je bila
ubita, Vanda Jerman, slovensko
dekle, pa je bila ranjena, ko so
strojnice sipale krogle na po-
slojpe slovenskega kulturnega
kluba na trgu Sv. Jakoba v Tr-
stu.

V Trzinu, kjer so ladjedelni-
ce, je bil vojaški avtomobil po-
gnan v zrak. Tržič bo ostal pod
Italijo na podlagi italijanske mi-
rovne pogodbe. Nemiri so na-
stali v Gorici, kjer so Slovenci
začeli kupovati blago, da se iz-
nebe italijanskih lir.

Dva parnika sta pripeljala f-
talijanske begunce iz Pulja, pri-
stanišnega mesta, ki bo prišlo
pod Jugoslavijo, v Trst. Parni-
ka sta pripeljala okrog tisoč be-
guncem. V februarju tega leta
je več tisoč Italijanov zapustilo
Puljo.

General T. S. Airey, britski
poveljnik v Trstu, je dejal, da
se bodo britske in ameriške oku-
pacijske čete umaknile iz kra-
jev ob Morganovi liniji, ki tvo-
ri novo mejo med Jugoslavijo
in Italijo, jutri. Na vsaki stra-
ni linije bodo ostale jugoslovans-
ke in italijanske čete.

V teku odhajanja vojakov bo-
do svobodno tržišče državo pre-
vzeli reprezentanti britsko-ame-
riške in jugoslovanske vojaške
vlade. Država bo prišla pod
kontrolo organizacije Združenih
narodov po imenovanju tržiške-
ga guvernerja.

Zadnji teden so ameriške če-
te postavljale nove mejnike na
zadnji strani Morganove linije.

Komunisti se pri- bližali Nankingu

Kitajska vlada okli-
cala izjemno stanje

Nanking, Kitajska, 15. sept.—
Komunistična armada okrog 25-
000 vojakov, kateri poveljuje
general Liu Počeng, se je pribli-
žala Nankingu, kjer je sedež
vlade generalisima Čianga Kai-
šeka. Vlada je oklicala izjemno
stanje v predmestjih in ustavila
promet po reki Jangtse.

Nanking leži na severni stra-
ni reke. Poročila trdijo, da se
komunistična armada hitro vali
v smeri Nankinga. Pred enim
tednom je udrila v mesto Luan,
kjer je zasledila velike količine
orožja, streliva in drugega voj-
nega materiala.

Pred nekaj tedni je Kaišeko-
va vlada naznanila, da je komu-
nistična armada obtičala v po-
plavljenih krajih v zapadnem
delu province Šantung. Dosta-
vila je, da bo armada kmalu
zdrobljena. Napoved se ni u-
resničila. Komunistične sile so
naredile velik krog in se poja-
vijo v ozadju front vladnih čet.

Zadnja vest pravi, da komu-
nistične sile ogrožajo vladne
posadke v Wuweju, 70 milj ju-
gozpadno od Nankinga. Oku-
pirale so več vasi in naselbin v
bližini omenjenega mesta.

Poročila iz severne Kitajske
omenjajo komunistične napade
na železnico, ki spaja mesti Pei-
ping in Paojing. Železniško pro-
go so komunisti razdelali v več
krajih. Zdaj prodirajo proti
Hajungheinu, ki leži 65 milj
južno od Peipinga.

Delo Združenih narodov ovirano

Lie omenil trenje
med velesilami

New York, 15. sept.—Trygve
Lie, generalni tajnik organiza-
cije Združenih narodov, je de-
jal, da zavlačevanje sklenitve
mirovnih pogodb ovira delo or-
ganizacije in zavlačuje ekono-
msko okrevanje na svetu. Dosa-
da pogajanja med velesilami
niso prinesla rešitve važnih pro-
blemov.

Lie je izrazil upanje, da bo
prišlo do sporazuma glede skle-
nitve mirovnih pogodb za Nem-
čijo, Avstrijo in Japonsko na
konferenci zunanjih ministrov
Rusije, Velike Britanije, Ameri-
ke in Francije v Londonu. Ako
ne bo sporazum dosežen, se bo
situacija poslabšala. Lie je o-
menil trenje med velesilami kot
vzrok zavlačevanja ekonomske-
ga okrevanja.

"S stališča Združenih narodov
je zavlačevanje resna stvar," je
dejal. "Države in ljudstva v ok-

ZDRUŽENI NARO- DI NAJ ZAŠČI- TIJO GRČIJO

Državni tajnik Mar-
shall napadel Jugo-
slavijo, Bolgarijo
in Albanijo

ZADEVA BO PRIŠLA
PRED SKUPŠČINO

New York, 15. sept.—Državni
tajnik George C. Marshall je po-
zval organizacijo Združenih na-
rodov, naj zaščiti neodvisnost in
suverenost Grčije, zaeno pa je
razkril, da bo ameriška delega-
cija imela več predlogov in su-
gestij v svrhu ojačanja obstoje-
čega ustroja Z. N., ko se bo se-
stala generalna skupščina na za-
sedanju v torek.

Marshall je prekinil razgovo-
re s člani ameriške delegacije
in uradniki Združenih narodov
ter nastopil pred 900 gosti na
banketu. Med temi je bilo ok-
rog 20 zunanjih ministrov ev-
ropskih držav, ki so dospeli v
New York. Marshall je v svo-
jem govoru napadel Jugoslavijo,
Bolgarijo in Albanijo in po-
novil obdolžitve, da te države
ogrožajo Grčijo.

"Vzdržim nas zlasti pomoč,
katero nudijo Jugoslavija, Bol-
garija in Albanija grškim geril-
cem," je rekel Marshall. "Ta
pomoč direktno ogroža teritori-
jalno integralnost in politično
neodvisnost Grčije. Pridružiti
se moramo drugim članicam
Združenih narodov in povedati
odprto, da bomo vodili odločen
odpor proti agresiji. Amerika
nima drugih interesov v Grčiji
z izjemo pomirjenja na Balka-
nu. Rešitev je v odstranitvi ne-
varnosti. Upam, da bo general-
na skupščina preskrbela sred-
stva za dosego določenega cilja."

Stališče ameriškega državne-
ga tajnika je podprl mehiški zu-
nanji minister Jaime Torres Bo-
det, ko je dospel v New York.
Dejal je, da bo morala general-
na skupščina rešiti probleme in
izpraviati obstoječe razlike.

Marshall je v svojem govoru
tudi izrekel svarilo, da bo bo-
dočnost organizacije Združenih
narodov ogrožena, če ne bo
skupščina rešila spornih grških
problemov.

Okrog 1.800 delegatov, tajni-
kov, svetovalcev in veščakov je
dospelo v New York v zadnjih
dneh. Imeli so več sej v zvezi
s pripravami pred odprtjem za-
sedanja generalne skupščine.

viru Združenih narodov niso za-
dovoljna s kroničnim trenjem
med velesilami. Polomi niso od-
govornost Združenih narodov,
temveč posameznih držav, ki
nečejo kooperirati kot sosede.

USTANOVITEV CARINSKE UNIJE MED DEŽELAMI BRITSKEGA IMPERIJ

London, 15. sept. — Politični
krogi so naznanili, da so načrti
glede ustanovitve carinske unije
med deželami v okviru britske-
ga imperija že sestavljeni in da
bodo predloženi v odobritev
predsednikom vlad britskih do-
minionov, ki se bodo sestali na
konferenci v Londonu v no-
vembru.

Francoski zunanji urad je
razkril, da sta Francija in Ita-
lija formirali skupno komisijo,
katere člani bodo študirali vpra-
šanje ustanovitve carinske unije
med državama. Razgovori so se
že pričeli.

Britski načrti in razgovori
med Francijo in Italijo se ne na-
našajo na študijo reprezentan-
tov 13 evropskih držav glede
ustanovitve carinske unije, ki
naj bi postala del načrta ameri-
škega državnega tajnika Mar-
shalla. Ustanovitev unije je
predlagal John McCloy, pred-

sednik mednarodne banke, v
svojem poročilu, ki je bilo do-
stavljeno direktorjem banke.

McCloy je naznanil v poroči-
lu, da je ustanovitev carinske
unije potrebna v prizadevanjih,
katerih cilj je industrijska re-
konstrukcija v zapadni Evropi.
Nekatere države so predlagale
tudi ustanovitev politične unije.

Belgija in Luksemburška sta
sklenili carinski dogovor. Veli-
ka Britanija, Francija in Italija
so udeležene v diskuzijah glede
ustanovitve carinske unije med
državami v zapadni Evropi. Pro-
ti ustanovitvi unije so Švica,
Švedska in Norveška.

Značilna je izjava, katero je
podal britski trgovinski minis-
ter Stafford Cripps. V tej je na-
glasil, da se Velika Britanija ne
sme zanašati na Marshallov na-
črt, ki je še v megli. Najti mora
pot sama iz sedanje krize.

Medtem ko kongres mirno čaka, se profitar veseli visokih cen, dočim gospodinja zahteva akcijo.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Zdravne države (Izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$8.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$8.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Ustanovna seja
Progresivnih Slovencev

Chicago, Ill.—Pred časom je bilo že poročano, da se v Chicagu snuje krožek Progresivnih Slovencev. Organiziranje pa je bilo radi noletne vročine odloženo za nekaj mesecev, sedaj pa se je vreme že nekoliko ohladilo in tako se bo vršila ustanovna seja v sredo, 17. septembra, v Slovenskem delavskem centru, 2301 So. Lawndale ave., začetek ob osmih zvečer. Na ustanovni seji bo navzoča tudi ena izmed glavnih uradnic Progresivnih Slovencev iz Clevelanda.

Slovensko napredno žensko potrebuje svoje organizacije! Le organizirano žensko se lahko uveljavlja med nami do tiste višine, do katere je upravičeno. Medtem ko je katoliška ženska organizacija Slovenska ženska zveza organizirala po vseh slovenskih krajih svoje postojanke, pa se je napredno žensko vse premalo zanimalo za svojo organizacijo Progresivne Slovence Amerike, ki ima glavni stan v Clevelandu.

V Chicagu imamo lepo število naprednih in pridnih žena, ki so ob vsaki priliki na delu za dobro stvar, a do sedaj še nimajo svojega krožka Progresivnih Slovencev. Ta vrzel pa bo zamašena v sredo, 17. septembra, ko bo organizirana ta krožek.

Napredne Slovence, udeležite se te važne seje, na kateri boste dobile vse potrebne informacije. Članarina je zelo majhna. Program in smernice te organizacije so v prvi vrsti delovanje za napredek našega ženstva in ameriških Slovencev v splošnem, na kratko: Progresivne Slovence delujejo za vsako dobro in koristno akcijo!

Pisec je prepričan, da bo prišla na ustanovno sejo sleherni Slovenci, ki ji je pri srcu napredek slovenskega ženstva v Ameriki.

Razni komentarji

Canton, O.—V prvi septembrski številki Newsweeka je članek, v katerem pisec tarna nad prvo izdajo četrtletnika Slav American. Tarnanje se izraža v tem, da pisec dotičnega članka pravi, da je ta revija "a communist front of national proportion."

Kakšne barve so voditelji Ameriškega slovenskega kongresa, ki sedaj izdaja omenjeno revijo, meni ni znano, vem pa dobro, kakor hitro in kadar koli so Slovani zahtevali več svobode in pravice, so naleteli na kritiko.

Kakor že znano, je pred nekaj tedni odšla skupina protestantskih duhovnikov in uradnikov v Jugoslavijo, da se na licu mesta prepriča, koliko je resnice o preganjanju duhovčine v novi Jugoslaviji. Vrnili so se v Ameriko in izjavili, da v Jugoslaviji ni nobene persekucije proti nobeni veroizpovedi.

Bostonski prelat ni bil zadovoljen s to izjavo in pokazal je s prstom, čes, poglejte, obsojenih je bilo 501 katoliških duhovnikov. Seve, danes je v Jugoslaviji vsak zločinec kaznovan, pa naj bo kdor koli, preprost de-

lavec ali pa visok cerkveni dostojanstvenik, dočim je imela v stari Evropi duhovščina velike privilegije pod starimi zakoni. Paragrafi novih zakonov pa ne dajajo takih privilegij nikomur. Kdor ima dve roki, dve novi in eno glavo, mora odgovarjati za zločine pred sodiščem.

Človek je dorasel za nekaj, kar bo mogoče spremenilo ta svet v gmajno. Vsaka politična in verska skupina hoče uveljaviti svoje principe. Nihče neče popustiti in to je vzrok, da je svet lačen in zavrt v cunje, ter čaka, da se razleti. Po eksploziji bo ostala gmajna, agonija in solze.

Kdo bi bil tako neumen, da bi si želel tukaj v Ameriki kakšne komunke po ruskem vzorcu? Življenje in delo v takih komunah ni za naš okus. Komunisti sta dve: rdeča in bela. Bela je že eksistirala že tedaj, ko se še ni nikomur niti sanjalo o rdeči komunah. Med rdečo in belo komunjo ni nobene razlike, kar se tiče dela, razlika je le v lastništvu. Rdečo komunjo lastuje država, belo pa baron, grof ali veleposestnik.

Za vzorec belih komun bomo vzeli katoliško Italijo, v kateri obstajajo že več stoletij. Meni je znana zgodovina belih komun v Italiji do pike. V Italiji so bili baroni, ki so lastovali ogromna zemljišča, ljudje iz okoliških vasi, ki niso lastovali ničesar drugega kot borno streho, so pa garali na posevstvih velikih posestnikov. V zameno za trdo garanje so ob koncu sezone dobili nekaj pridelkov, ki niso plačali niti enega tedna njih truda.

Vidite, krščanstvo ima za seboj jako umazano zgodovino in kdor jo pozna, se mu obrne želodec. Kristus bi moral biti simbol, ne pa igrača vseh verskih sekt. On je bil križan, da odreši trpljenje človeka.

Da, do tukaj je dorasel človek. Ako ne bo spremenil svoje smeri, se bo pogubil v današnji babilonski politiki, kateri bo sledila Sodoma.

Michael Chok.

Na počitnicah in drugo

Yukon, Pa.—Dolgo sem čakal in končno dočkal, da mi je dala družba počitnice.

Ker se človek naveliča dela in enoličnega življenja, sem se odpravil na ogled, če ljudje živijo tudi po drugih krajih. Nikomur nisem omenil, kam grem, ampak sem jo kar mahnil proti Pittsburghu, kjer sem vstopil v brzovlak in se odpravil.

Vlak je bil natrpan s potniki, poleg tega pa še velika vročina, ko smo drveli skozi Ohio in Indiano. Nekateri mehke ženske so bile velike reve radi vročine, jaz pa sem kmalu izvohal za pivo, katero je stalo 35c stekleničica. Vzlic visoki ceni sem bil zadovoljen. Ko sem šel že v tretjič jezo gasiti, me je neki uradnik sumljivo pogledal in vprašal, kje je moj sedež. Povem mu, on pa pravi, da ne spadam v dotični voz. Nato mu pojasnim, če želi tudi on pivo, a mi ne da odgovora. Naročim strežniku, naj mu da piva, nakar sva bila takoj prijatelja in pustil me je v tistem vozu, tako da sem imel

prav udobno vožnjo do Chicago. V Chicagu izstopim in jo mahnem v bližnjo gostilno, v kateri je bilo veliko pivcev, nekateri že precej okajeni. Bili so takoj zelo vljudni z menoj in pričeli stavljati razna vprašanja, katera so mi dala hitro misliti, kakšne vrste ptikiči so.

Kmalu se odpravim nazaj na postajo, nato pa naprej proti Milwaukeeju, da tam obiščem nekaj znancev in tudi pivovarne, v katerih proizvajajo veliko pijače in jo pošiljajo na vse kraje Združenih držav. Mesto Milwaukee mi zelo ugaja, samo škoda, ker sem imel tako kratke počitnice.

S prijateljem Jožetom sva pospravila precej piva, vendar pa ga je še dosti ostalo, saj je tik jezera.

Treba je bilo iti zopet na pot. Iz Milwaukeeja sem se odpravil s čisto novim vlakom, v Chicagu pa sem se spravil na Pittsburgha, kateri pa je zelo ropolat skozi do Pittsburgha, kamor sem prišel po času za dve uri starejši. Mislim sem si, morda pa bo treba narediti en šit manj v življenju.

V Prosveti sem čital dopis "V krempjih domobranskih rabljev pri Sv. Urhu". Čitatelji, dobro prečitajte tisti dopis in si zapomnite imena rabljev. Po mojem mnenju so sodniki v Jugoslaviji preveč milostni. Partizani bi morali kaznovati vse tiste, ki so med vojno mučili slovenski narod.

Dosti se ukvarjamo s stvarmi, ki so daleč od nas. Kaj pa pri nas doma? Ali nimamo tudi tu fašiste in izdajalce? Tudi rabljev ne manjka. Kakor vse kaže, ne bo dolgo, ko bo prišlo tudi v Ameriko do fašizma. Vse kaže, da bi rada reakcija pahnila delavstvo v nesrečo. Bodimo čuječi!

Frank Medved.

O delavskih razmerah in svatbi

Wilmerding, Pa.—Tukajšnje delavske razmere so se prilično spremenile, vendar pa tu in tam slišimo o odslovitvi tega ali onega delavca. Seveda ni pričakovati, da se bi razmere kaj izboljšale, glavno je, da se ne bi poslabšale.

Tudi v Pennsylvaniji smo imeli letos tako hudo vročino, da take ljudje ne pomnijo že mnogo let. Dne 16. avgusta smo se pa kar pekli, kajti imeli smo svatbo v hotelu Penn-Lincoln in vrtili smo se stari in mladi na zvočne akorde Frankovega tria iz Claridgea. Na tako godbo morajo plesati, pa če hočeš, ali nečeš!

Poročila sta se namreč Edward M. Hudale in Irene Lukas iz Braddocka. Naša Irene izhaja iz ugledne slovaške družine. V imenu mladega para se zahvaljujem nevestini materi in njenemu bratu, ki sta na lastne stroške privedla tako impozantno gostijo v hotelu. Zahvaljujem se prav lepo tudi vsem našim Slovincem, kakor tudi drugim, ki so se udeležili svatbe. Mlademu paru želim obilo sreče v novem stanu! (Imena posameznikov smo izpustili, kajti take zahvale faktično spadajo med oglaševanje.—Ured.)

Martin Hudale.

Slovenci in katoliška vera

Milan Medvedek

Pod zgornjim naslovom je napisal zakulisni urednik A. D. članek, v katerem povečujejo katoliško vero, katero je "ustanovil sam Bog", nato pa utemeljuje: "Nič ne pretiravamo, če rečemo, da se ima naš narod za hvaliti za svoj obstoj in za svojo visoko omiko v veliki meri tudi dejstvu, da je pred 1200 leti sprejel katoliško vero in da jo je zvesto ohranil do naših dni tako, da če rečemo 'Slovenec', skoraj smemo tudi reči 'katoličan'."

Dalje pravi: "Najprej je našel naš narod v katoliški veri močno oporo za svoj narodni obstoj. Slovenci so sprejeli katoliško vero v boju za svoj obstoj. V strahu pred Mongoli so se leta 743 obrnili za pomoč k katoliškim sosedom na zapadu in se s tem odločili, da prestopijo na stran katoliških narodov zapadne Evrope. Sicer je res, da so našli nasprotnike tudi na zapadu, vendar pa je bolje, da so se odločili tako. Če bi ostali pagani, bi zapadni sosede imeli pretežno več iti proti njih zatirati. Ker pa so sprejeli krščanstvo, so prišli pod zaščito cerkve, ki je v teh časih imela močnejši vpliv na mednarodno življenje, kot ga ima danes."

Članek v A. D. tudi trdi, če bi se Slovenci odločili za Lutro oz. protestantsko vero, "bi se bili izpostavlili še večji nevarnosti pomenčenja." Z drugimi besedami: Slovenci se imamo za hvaliti za svoj narodni obstoj in za svojo omiko edino "zveličavni" in "pravoverni" rimsko-katoliški cerkvi! Takemu sofinzmu bo verjel kakšen Grdinov ata, ne pa povprečen Slovenec, ki pozna vsaj malo našo zgodovino. V resnici so se nemški kraji in fevdalci posluževali krščanstva za podvrženje Slovincem. "V eni roki križ, v drugi meč!" Na čelu cerkvene uprave v slovenskih deželah so bili nemški škofi. Ti so na vse načine pomagali fevdalcem grabiti zemlje Slovincem in zaslužili velike prebivalstvo. A ne samo to! Tisti "narodni obstoj", ki ga je ohranila katoliška cerkev, kot pravi članek, se posebno lepo odraža v tem, da cerkev ni dopuščala bogoslužja in knjig v slovenskih jezikih, temveč se je bogoslužje opravljalo v latinskem jeziku, ki je bil ljudstvu nerazumljiv.

V devetem stoletju se je ustanovila velika slovaška država Moravska. Bizantinski cesar je poslal na Moravsko Cirila in Metoda, stvaritelja slovaške abecede. Uvedla sta bogoslužje v slovaškem jeziku, ustanovila šole in učila učence pisave ter pridigala ljudstvu v slovaškem jeziku. Toda s tem sta si nakopala silno sovražnost nemških škofov, ki so se zbalji za svojo oblast in svoje dohodke. Zavirali so jima delovanje na vse mogoče načine. Metoda pa je v zaporu. Po njegovi smrti pa so izganjali vse njegove učence iz Moravske, udrili gosposstvo nemških škofov in latinskega jezika.

Naš narod se ima zahvaliti za svoj narodni obstoj katoliški veri... Pamet! Katoliška cerkev je vedno postavljala krščansko občestvo nad narodnost, zaeno pa učila, da je treba živeti edinole za onostranstvo, za drugi svet, kateri je človekova resnična domovina!

Kako pa se je obnašala katoliška cerkev na Slovenskem? Ona je bila prav tako velik fevdalni gospod, kot baronje in grofje. Tej gospodi je bila cerkev naklonjena skozi vso zgodovino. Nemški škofje so protizirali na Slovenskem nemške naseljence, nemške rokodelce, trgovce, uradnike. Z njihovo pomočjo so se naseljevali med slovenskim ljudstvom celo nem-

ški kmetje. Še dandanes našti med tridimi slovenskimi kmeti na izrazito nemška imena, primer v okolici Bohinjske Škofje loke.

Mnogo stoletij so na slovenski zemlji gospodovali tuji. Boljših župnijah so sedeli tujci. Nemci ali Lahi, Slovinci pa dobili kvečjemu majhno, zaklenjeno. Tudi bogati samostani so bili večinoma v oblasti tujcev, nemščina pa je bila v uporabi in v cerkvi uradni jezik. Kako se je mogel v takih razmerah razviti narodni čut?

Vsem je znano, kako tragično vlogo je igrala katoliška cerkev v zadnji vojni, kako nesrečno je naščuvala Slovence proti vencu, brata proti bratu. V likem momentu, ki pa je zaeno najkritičnejša ura v zgodovini slovenskega naroda, je znašla cerkev, oficielna cerkev, ob strani najhujših sovnikov slovenskega naroda, v jemu nacifašizma! Izdala svoje vernike Nemcem in hom!

Kakor nedavno, tako so tudi v daljni preteklosti katoliški duhovniki igrali zelo ključno vlogo, kadar je šlo za pravice slovenskega naroda. Na prvi 1.151. so se kmetje na Goriškem uprli kruti, izkoriščevalni nemški gospodi. Oficielna cerkev je potegnila z gosposdo, kor vedno, dočim so posamezni duhovniki simpatizirali s kmeti, ko pa je prišlo do resnih konfliktov, so se pa tudi oni umakili v ozadje. Kmetje so v krščanstva pozvali duhovno, naj se jim pridruži, škanska ljubezen ni segala daleč.

Zgodovina nam dalje pričazuje zadnje kmetekem upor, ki izbruhnil 1.1973 na Slovenskem in Hrvaškem, da je bil zaglavski škof Jurij Drašković na plemstvu, ki je šlo v boj proti kmetom, a štajerski gospodje je bila v zadregi za denar, je posodil solnografski nadvojvoda Janez Jakob 25.000 goldinar. Slovenske upornike je vodil za Gregorič, hrvaške pa Matko Gubec.

Članek v Ameriški Domu ni dalje piše, če bi se v reformacije Slovinci odločili protestantstvo, bi se izpostavlili še večji nevarnosti pomenčenja. Kakšna naivnost! Domišljiva Nemec, grabežljivi Tevton, je bil protestant, katoličan pa brezverec, je vedno strpo življenju Slovincem! Vzlicemu pa se imamo zahvaliti za reformacijo, da smo dobili venci prvi slovenski knjigovodstvo sicer katekizem in abecedo, ki ju je spisal Primož Trubar 1.1551.

Dalje pravi članek v A. D. ki se najbrže piše Franc broviček, to je tisti "Kristijančev", ki toži Enakopnost za nič manj kot \$200, da je naša zavetje slovenskega v krščanskih časih na Goriškem vsaj v cerkvi. Posamezni, šteni duhovniki so resnično buditelji slovenskega duha, da oficielna cerkev, rimska rarija, pa je sodelovala z M. solinjem na vsej črti, na mer škof Margotti in Santini.

Isto velja v splošnem. Posamezni duhovniki so si kili mnogo zaslug v zgodovini slovenskega naroda, katoliška cerkev v celoti pa je naša vedno tlačila k tlom. Meletla z njim s tuji in zavirala njegov napredek. Sicer pa ni drževala samo Slovence, ampak vse narode. V imenu krizmatika osebno prostost, ovin znanost in usiljevala svojo religijo po vsem svetu. V tem nem veku, pred renesanco, napravila iz znanosti deklorlozofije in iz filozofije dekteologije. Srečni smo, da danes ni več vpliv katoliške cerkve na našo misel, kot je bil nekdo ko močnejši, kot je bil nekdo da se ni treba bati današnjih Galilejev, Kopernikov in H. som pred nasiljem rimskih natikov.

Uničevanje naravnega bogastva—II

Včeraj smo prevod tega članka zaključili tam, kjer njegov avtor Richard L. Neuberger pravi, kako brezpomembno je bilo ameriškim vojakom v obleganem Corregidorju na Filipinih vse zlato-veliko manj vredno kot steklenica kininskih tablet, škafila konzerviranega mesa ali pa par desk, nakar nadaljuje:

"Tekoča obilica denarja nas morda uspava, da pozabimo, da je denar vreden le toliko, kolikor je za njim produkte. Produkcija pa sloni na dveh stebrih: na delu in na naravnem bogastvu. Dežele kot so na primer Bolgarija, Luksemburg ali Honduras lahko natisnejo krasnega denarja kolikor hočejo, toda le dežele, ki posedejo velika naravna bogastva, mu lahko dajo vrednost.

Valed tega moramo resno zreti v obraz dejstvu, ki ga navaja slaviti petrolejski tehnolog Benjamin T. Brooks, ki pravi, da Zdržene države stoje "pred stvarnostjo, da postanejo iz petrolejske izvozne v petrolejsko uvožno deželo."

Vprašanje naših oljnih rezerv je v resnici povsem odvisno od tega, koliko je še neodkritih zalog. Mnogi veščaki so prepričani da ima ta dežela še bogata oljna ležišča, ki bodo neobhodno odkrita v prihodnji generaciji. Toda Meadov senatni odsek je svaril, da nova oljna odkritja niso nadomestila letne porabe nafte z obstoječih oljnih polja.

Nihče naj ne misli, da smo že proti koncu z našimi naravnimi zakladi—nikakor ne. Znani družinski avto še ne bo obstal v ga razli. Toda lahko se zgodi, da se bomo znašli brez mnogih snovi v komercialnih količinah. Lahko bomo prisiljeni na izkoriščanje slabih in spekulativnih rudninskih plasti. Tudi nafto bomo morda prisiljeni začeti delati iz škrljčevca (mehkega kamna).

Ostali ne bomo brez nafte niti brez jekla. Toda oboje bo najbrže precej dražje in slabše kakovosti. Dnevi našega razmetavanja velikih naravnih zakladov, naše bogate dedščine, se bližajo koncu. Smetana je že skoraj posneta in ostala nam bo le siratka.

Elmer W. Pherson, glavni ekonom zveznega rudniškega biroja, je že posvaril, "da čim bolj se bodo izčrpavali mineralni zakladi, tem manjša bo produkcija iz enostavnega razloga, ker bo manj krajev, iz katerih jih bomo lahko črpali." To pomeni, da je izčrpavanje teh zakladov resen problem, ki postaja vedno bolj alarmanten. Popolna izčrpanost tega ali onega materiala postane usodna produkciji nešteti predmetov.

Toda najbolj vznemirjajoča povest je vprašanje, kaj se je zgodilo z našimi gozdovi. Sem pa tam se rudnik izčrpa, prav tako je dodelan oljni vrelce, kar je gotovo resna stvar, ampak to ne kazni pokrajine. Toda kateri Američan lahko pogleda po izsekani puščavi, kjer so nekoč rasli neprodni borovi gozdovi, ne da bi mu ne klonila glava od sramu in ponižanja?

Med vojno so se porabile velikanske količine lesa samo za obiranje tovara. Samo za obod enega lovškega letala so porabili lesa, ki bi zadostoval za zgradnjo enodružinske hiše (bungalowa). Povprečno so porabili deset vagonov lesa samo za obitje enega tovara ladje tipa Liberty. V mnogih evropskih državah ne porabljajo lesa niti za en zoborebec, Amerikanci pa so med vojno pustili široko planeta velike sledove gnijočega lesa.

Leta 1944 smo posekali 17 milijard kubičnih čevljev lesa, v naših gozdovih pa ga je zrastle le 11 milijard kubičnih čevljev. Pri tem pa niso vštete izgube lesa vsled požara, črvov in boleznih. Drevesna rja in iskre tudi uničijo brezštevna drevesa. Polagoma uničujemo zadnje ostanke naših deviških gozdov. Seveda nam bodo še ostala drevesa za sekanje. Toda ta drevesa bodo slaba (submarginala)—manjše vrste in slabe kakovosti ter oddaljena v težko dostopnih hribih. Sekanje bo dražje. Lesni produkti bodo poskočili v ceni in sleherno leto bomo bližje mejli, na kateri bo drevje imelo manjšo vrednost za les kot pa čuvaj naše vodne strežnice (watershed), divjačine in naravne krasote.

Po izjavi zvezne gozdne službe je leta 1909 ta dežela imela 2.286 milijard čevljev stoječega lesa; ob koncu zadnje vojne smo ga imeli le še 1.300 milijard čevljev. Številke v trilionih nas opotečejo, toda v 36 letih smo zmanjšali naše gozdove za 40%. Ako se zgodi nekaj sličnega v prihodnjih 30 letih, tedaj bo Amerika odvisna le od kilovih mladih gozdov, ki ne bodo zmožni dati lesne produkcije.

Zvezna gozdna služba si prizadeva že leta, da bi dosegla zakonito regulacijo sekanja lesa na privatni zemlji. To je tudi edini način, ako hočemo preprečiti uničenje naših preostalih gozdov. Toda lesne družbe so preprečile dosego tega—potrebne zakonodaje. One zahtevajo proste roke, da lahko sekajo kakor hočejo. Ako pride do uničenja krasnih gozdov, ako pade vodna raven v naših dolinah, koder tečejo reke, ako bo divjačina obsojena na pogin vsled lakote—vse to lesnih kompanij čisto nič ne briga. "Posekajmo in se umaknimo"—je geslo mnogih izmed njih.

Par lesnih korporacij je skušalo postaviti standard za konserviranje gozdov, toda "gyppo outfits" še nadalje pustošijo gozdove in posekajo sleherno drevo, do katerega le morejo dobiti pravico.

Marsikoga morda že ušesa bole od konservacijskih pridig. Toda naša dežela more biti le toliko močna, kolikor ji bodo to dopuščali prirodni zakladi. Mnoge korporacije, ki se tresejo pred Rusijo, so povsem indiferentne napram potrebi konservacije. Naša domovina bo res v slabem položaju napram Sovjetski uniji, ako uničimo naše minerale, gozdove in petrolej. Obširni mineralni zakladi, brezmejni gozdovi in bogata oljna polja na Kavkazu—vse to dela Rusijo res mogoče svetovno silo. Za nas je vprašanje, da-li moremo dovoliti brezpotrebno razmetanje našega prirodnega bogastva? (Konec prihodnjic.)

Prizor s prve radijske oddaje, ki jo je pričela avna unija CIO v Madisonu, Wis. Na sliki (od leve na desno) so N. Stubbs, G. B. Kiebler, M. Palmer, L. Washburn in E. Schwartztrauber, član fakultete delavske šole na wisconsinaki univerzi.

PRIMORSKE VESTI

Ljubljana, 13. avg.

Zavezniška razmejitvena komisija v Istri

V prvi polovici avgusta je pričela medzavezniška razmejitvena komisija z razmejevanjem v Istri. Prebivalstvo je v vseh vaseh, kjer je pričela komisija s svojim razmejitvenim delom, izražalo svojo voljo po priključitvi k Jugoslaviji.

Vašani Zabavlja so postavili velik slavolok s Titovo sliko in s Triglavom, simbolom narodne osvobodilne borbe. V Vrhu je obkrožila komisija prebrati ljudstvo, da vodi vse poti iz te vasi, da bo že samo poskrbelo za potrebe poti. V Truskih je stopil pred komisijo 11-letni deček in izrazil sledečo prošnjo: "Napravite tako, da bo tudi naša hiša v Jugoslaviji."

Istrsko ljudstvo je znova dokazalo, da je politično zrelo in da ne terja ničesar drugega, nego samo to, da se njihove naselbine in njive ne cepijo in parcellirajo na dvoje.

Vprašanje tržaških ladij

Dne 6. avgusta je imel Mestni svet v Trstu svojo redno sejo, na kateri je obravnaval vprašanje današnjih tržaških paroplovnih družb ter ukrepe, ki so bili potrebni za obnovo tržaških pomorskih zvez. Brodove tržaškega Lloydja je bilo med drugo svetovno vojno skoraj popolnoma uničeno. Z nabavo novih ladij je tržaški Lloyd dosegel stanje 131.260 ton napravnih 621.533 tonam predvojne brodovja. Žal pa so vse te Lloydove ladje registrirane v pristaniščih italijanske republike, v Trstu samo štiri. Zaradi tega je veliko pomorščakov brezposelnih.

Promet v tržaški luki je nezadosten, ker ni nobene prave pomorske zveze s Trstom. Nikdo se ne briga, da bi prevzelo tržaško pomorstvo svoje stare, tradicionalne pomorske zveze. Na splošno so tržaške pristaniške pristojbine nižje nego v Genovi, Benetkah in drugih italijanskih pristaniščih.

Nujno potrebno je, da se obnovijo stare pomorske zveze z Vzhodom in promet z zaledjem. To je tem važnejše, ker je čedalje boljše gospodarstvo že dolgo svoje predvojno stanje. Vsi ti pojavi kažejo, da gre za določene naklepe proti Trstu. Lloydovo brodovje naj obnovi svoje zgodovinske pomorske zveze v korist svojega gospodarstva. Tradicionalne zveze pa so usmerjene v Srednjem in Daljnem vzhodu. Tako je treba uvesti jadransko tarifo za železniško zvezo Trbiž-Trst, pa tudi za važno prometno zvezo Maribor-Postojna-Trst.

Pravni casonovoditve in priključitve k Jugoslaviji

Ob bližajoči se ratifikaciji mirovne pogodbe se slovensko Primorje pripravlja na svoj največji primorski festival, ki naj predstavlja praznik osvoboditve ter priključitve velikega dela Primorske k Jugoslaviji. Festival na obrežnem šempaskem polju ob Lijaku, ki je torišče največjih obnovitvenih del. Primorsko delovno ljudstvo se vneta pripravlja na ta zgodovinski dan, ko bo prvič v zgodovini prišlo v sklop državne narodne skupnosti. To bo največji zgodovinski dogodek po 1. maju 1945. Priprave za festival osvoboditve in priključitve so zajele vse okraje, vse organizacije in vse primorsko ljudstvo.

Stanovanjska kriza v Trstu je res huda

Nedavno je urad za oddajo novih stanovanj v tržaški občini razpisal 265 dvo in trosobnih stanovanj pri Sv. Soboti. Par dni za tem je ta urad že prejel okoli 1.200 prošelj. Verjetno se bo število prošelj povzpelo na 2.000. Te številke kažejo, da je stanovanjska kriza v Trstu za res huda. Prošnje rešuje posebni odbor občinskih svetnikov. Tržaško delovno ljudstvo se bori za to, naj bodo najemnine ljudske dostopne delavcu, namrečeno z današnjimi dohodki. Nedvomno gre prednost onim, ki so stanovanja res potrebni, ki so kot bori za svobodo ali kot politični preganjenci fašizma morali zapustiti svoje domove, kamor so se utihotapili ponekod ljudje s temno politično preteklostjo.

Gospodarska vprašanja Istre

Na zadnjem zasedanju Okrajne skupščine v Kopru je bilo govora o važnih gospodarskih vprašanjih. Kmetijski razdelek je letošnje pomlad dobavil iz

stu je pojasnil to zadevo s tremi nameni, ki jih zasleduje škof Santin s pripravi na ta misijon: 1) Pridobiti čim več volilcev za bližajočo se volitve v tržaški parlament. 2) Škof Santin hoče "dokazati", da je Trst "italijanski", ker so take vrste misijoni v navadi v Italiji. 3) Ta misijon naj bi dokazal, da Slovenci spoštujejo škofa Santina, kar naj bi dokazali s svojo udeležbo pri njegovem misijonu.

Delovno ljudstvo odklanja Santinovo namero, ker ne mara sodelovati pri navideznih cerkvenih pripravah, ki pa imajo dejansko svoje politično ozadje. (SANS.)

Iz puščave

bo nastala rodovitna pokrajina

Na področju Sovjetske zveze je ena največjih puščav, imenovana Kara-Kum, kar bi se po naše reklo "Črni pesek". Ta peščena puščava zavzema večji del Turkmenske republike. V starih časih so to 450.000 kvadratnih kilometrov obsegajočo pokrajino brez vode in rastlinstva imenovali "mrtvo cono".

Mnogo stoletij se je vzdrževala bajka o tem, da noben človek ne more prodreti v tajne te puščave. Takrat ni bilo pogumnih ljudi, ki bi si upali prodreti v središče Kara-Kuma. Karavane velblodov so šle čez peščeno morje samo po določenih poteh, ob katerih so bili zelo maloštevilni in redki vodnjaki. Ti vodnjaki so bili zredno globoki, nekateri tudi do 100 m. Vsaka kapljica vode v teh vodnjakih je bila največja dragocenost.

Tako je bilo mnogo stoletij. Vse do današnjih dni so se ohranile legende o norih ljudeh, ki so hoteli razkriti tajno puščavo, a se niso nikdar več vrnili iz nepregledne peščene pokrajine. Še danes so v Turkmenski stari ljudje, ki ne verjamejo v glavo, da bi jim pripovedujejo, da je tajna puščava razkrita in da se bo ta puščava v doglednem času spremenila v cvetočo oazo.

To je bilo pred davnimi stoletji odgovarjano. Takrat je tekle reka Amu-Darja še po tem pesku in se izlivala v Kaspijsko morje. Ob njenih bregovih so bila mesta, tam so se razprostirala prostrana polja in cvetoči vrtovi. Toda pozneje je reka spremenila svoj tok tako, da se danes izliva v Aralsko morje. Puščava je ostala brez vode, prebivalstvo je pomirilo ali pa se izselilo, rodovitne doline je zasul pesek in rastlinstvo je ožgalo pekoče puščavsko sonce. Kdo bi pač mogel spremeniti to, kar sta napravila narava in čas!

Toda zdaj so se našli taki ljudje. Sovjetski učenjaki so raziskali tudi najbolj neprehodne dele puščave Kara-Kum. Prva je prodrla v osrčje puščave avtomobilska ekspedicija, ki je leta 1933 krenila iz Moskve. Udeleženci te ekspedicije so morali prestajati neverjetne napore, ko so prodirali v kraje, ki niso bili označeni še na nobenem zemljevidu. Pozneje so sistematično proučili floro in favno te puščave. Tako so se porodili smeli načrti za osvojitve in poživitev te puščave.

Ideja, da bi se ta puščava obdila k novemu življenju, je nastala že davno poprej. Že leta 1714 je sprožil takratni ruski car

Piketirani v veliki vročini ni preveč prijetno. Zato so si članice kraljeve unije trgovskih uslužbencev CIO v New Yorku izmislile novo modo, ki se pa newyorški policiji ni preveč dopadla in je aretirala deset stavlkaric.

Peter I. idejo, da bi se reka Amu-Darja preusmerila v svoje staro korito, to je čez puščavski pesek h Kaspijskemu morju. Toda minila so deset- in stoletja, a vsi ti načrti so ostali neizvedeni. Šele s prihodom sovjetske oblasti so bili ustvarjeni pogoji za rešitev tega važnega gospodarskega problema.

V bližnji bodočnosti bodo začeli čez to puščavo graditi velikanski prekop. Reka Amu-Darja bo morala dati del svoje vode za namakanje puščave. Ob bregovih prekopa bodo nastala nova naselja in mesta, a puščavski pesek se bo spremenil v rodovitna polja, na katerih bodo gojili bombaž, žito in znova bodo nastali tisti cvetoči vrtovi.

Spremenba peščene puščave v cvetočo bazo niso več prazne sanje, marveč gola stvarnost. Dela za izvedbo tega načrta so se že pričela. Zdjaj poslušajo na žgočem puščavskem pesku geološke ekspedicije, ki določajo traso bodočega prekopa. Posebni oddelki izvidnikov jim utirajo pot ter iščejo pripravna mesta za ustanovitve baz, s katerimi bodo oskrbovali graditelje prekopa. Skrbno preiskujejo vodnjake, jih poglobljajo in prijemajo preurejajo, da bo na razpolago dovolj vode, brez katere v puščavi ni življenja. Borba za oživenje "mrtve cone" se je začela. — V. Sisojev.

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveto ali v glavni urad SNP, ne pozabite v naslovu napisati poštno številko 23 za benedo "Chicago". Na kuverti vsojelo napisati: Chicago 23, III. To bo olajšalo delo na filialni pošti, nam pa po pošti dostavljanje pošte.

GOSPA CURIE ZNANSTVENICA IN ŽENA

Dne 4. julija je slavil ves kulturni svet obletnico smrti ženske, ki se je v svojo genialnost dvignila med največje znanstvene duhove, in to v času, ko ženski ni bila pot odprta kamorkoli. Skromni ženski-učenkini je njeno delo prineslo najvišje časti, ki jih lahko prejme kak znanstvenik; časti, ki jih pred njo zlepa ni bil deležen kak moški.

Ta ženska je Poljakinja Marija Curie-Sklodowska.

Rodila se je v Varšavi 7. decembra 1867. Oče je bil profesor in mati učiteljica. Deklica, najmlajša izmed petih otrok, je že zgodaj kazala nenavadno nadarjenost in resnost.

V šoli čuti nazadnjaške nakehe caristične politike (Varšava je bila tedaj zasedena po carski Rusiji), vendar si mora priznati, da ljubi šolo; učenje jo veseli. Ko dovrši gimnazijo, prejme zlato kolajno—že tretjo v družini. Pri njih doma so vsi nadpovprečno inteligentni, zato Marija niti ne opazi svoje velike nadarjenosti. Šele pozneje ugotovi, da bi bilo vendar škoda ne izkoristiti velikega daru, ki bi vendar to lahko čemu služilo. Mlado dekle ni kaka puščoba, ki ne pozna drugega kot knjige. Razvila se je, postala je lepa, zna jahati, dirati, odlično pleše.

Toda rada bi naprej študirala, a ne upa si na to misliti. Kako naj gre v Pariz—oče nima sredstev. (Mati je že prej umrla). Tedaj se domisli nečesa. Naj gre v Pariz starejša sestra Bronja, ki bi rada študirala medicino. Ona bo šla ta čas za domačo učiteljico in ji pomagala z denarjem. Ko bo Bronja dovršila, bo pa njej pomagala.

Tako se je začelo za Marijo življenje, ki ji je pokazalo še marsikaj, česar ni mogla vedeti iz šole. Spoznala je ljudi raznih slojev. Zнала je opazovati. Prišla je tudi na deželo in med tovarniška poslopja.

"O čem se v vaši družbi razgovarjajo?" piše v nekem pismu. "Marnje in zopet marnje. Govorijo le o plesih, sosedih in sprejemih..." Med mladenci je le malo izobraženih... Benedek kakor 'delavsko vprašanje' in alične so prave garjeve oves, seveda če so jih sploh kdaj ališali, kar pa ni tako gotovo."

Marija študira, razglablja in pozneje, ob povratku v Varšavo, določno spozna, kam jo žene nagljenje: k naravoslovnim vedam. Imela je štiri in dvajset let, ko je odpotovala v Pariz. Bronja se je ta čas omožila in ji ponudila prehrano in stanovanje.

Toda študentka hoče delati in študirati, pri sestri in svaku ni pravega miru. Poličke si lastno sobo, potem pa zaživi pristno življenje ubožnih študentov in strada ter prezeba.

Strastno se je zagrizla v študij. Poslušala predavanja iz matematike, fizike in kemije. Vsa se predaja znanosti, vse bi hotela vedeti, kar so izstihali učenjaki. Z odliko opravi izpite.

V tem času naleti na moža, ki je med učenjaki že poznan: Pierre Curie. On jo vzljubi, zasnubi jo, a Marija se dolgo upira. Ostati za vedno v Franciji, odpovedati se dolžnosti, da bi delala na Poljskem med svojimi ljudstvom? Končno se vendar poroči, kajti ostati v Franciji pomeni zanjo tudi nadaljevanje v znanstvenem delu.

Vendar ji na misel ne pride, da bi se morala kako odločevati ali za družino ali za znanost. Živeti hoče ljubezni, materinstvu in vеди ter nikogar pri tem prikrajevati. Ker sta njena ljubezen in volja močni, ji uspe. Malo hčerko Ireno, pozneje Nobelovo nagradenko, vsak dan zjutraj, opoldne, zvečer in ponoči previja, koplje in oblači, a zraven je zaposlena z aparati in z urejevanjem razprave o magnetizmu, ki bo izšla v Izvstijih društva za pospeševanje narodne industrije.

Marija pa hoče napraviti doktorat in loti se mikavne in težke naloge. Fizik Henri Becquerel je dognal, da izžarevajo uranove soli neke nepoznane žarke. Pri zapletenem znanstvenem delu odkrije Marija s Pierrom nov element; da počasti svojo domovino, ga imenuje polonij. Zakonca delo nadaljujeta in v Poročilih Akademije znanosti od 26. decembra 1896 objavita poročilo, kjer najavljata novo radioaktivno snov in za katero predlagata ime RADIUM.

Toda ta nov element je treba pokazati. Kemik poročilo ne verjame, on mora prvine vide-

rijnega dela, bosta ustvarila podlago za nov revolucionaren prevrat v znanosti, nauk o atomski energiji. In pri tem se človek spomni Pirovovih besedi, ki jih je govoril ob podelitvi Nobelove nagrade:

"Mogli bi se tudi zamisliti, da bi postal radij v rokah zločincev nevarno orožje. Zato je prav, da se vprašamo, ali ima človeštvo resnično korist od tega, da izjavlja naravi njene tajne, ali je dovolj zrelo, da jih bo s pridom rabilo, ali pa so mu morda ta spoznanja škodljiva. Nobelova odkritja so nam značilni zgled: močna razstreliva so pomagala človeku ustvariti veličastna dela; prav tako pa so tudi pošastno sredstvo uničevanja v rokah velikih zločincev, ki vodijo ljudstva v vojne.

Spadam med one, ki z Nobelom vred menijo, da bo imelo človeštvo od novih izumov vedno več koristi kakor škode."

V tem primeru pa mislimo na atomsko orožje...

L. 1934 je smrt končala eno najplodnejših življenj. Pravi krivec njene bolezni je bil radij. "Njena bolezen je bila naglo potekajoča, z vročico združena perniciозна anemija," ugotavlja doktor Tohe. "Kostni mozeg ni reagiral, najbrž zato ne, ker se je zaradi stalnega učinkovanja izžarevanja izpremenil."

Med imeni največjih učenjakov bo v zgodovini znanosti vedno ostalo ime Marija Curie-Sklodowska. — (Ljudski tednik)

Vaše ODRABLJENE MAŠČOBE SO še vedno potrebne!

pravi KATHARINE FISHER, Direktorica Housekeeping Instituta

Nikakor še nismo prebredli najhujšega, ker potreba maščob je očitna po vsem svetu. Tu je mnenje Clinton P. Andersona, poljedelskega tajnika: "Še vedno je potrebno hraniti vsak funt odrahljene maščobe, ker splošna situacija maščob je sedaj le malo boljše kot je bila lani." (Torej... vse ve ženske, ki ste storile tako veliko delo... Prosimo, nadaljujte s tem dobrim delom. To je edini način s katerim bomo premagali pomanjkanje maščob. Pomnite, da vsak funt shranjenih maščob pomaga.

ODDAJAJTE ODRABLJENE MAŠČOBE

American Fat Salvage Committee, Inc.

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečali ali srečanja, kakor tudi ne kartalk ali tombulskih zabav, ako je to neje določena vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da mora vse tako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

V Prosveti so dnevno-ovrovnne in delavke vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Clayton Mulse z ženo in hčerko na stopnicah mestne hiše v Brooklynu, N. Y. Ta družina, kakor nešteto drugih, je bila izgnana iz stanovanja. "Vse kar zahtevamo, je, da dobimo prostor za stanovanje," se čita napis.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVESTOVE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"Zdaj pa se moraš navaditi, Pavlek, vse takšne skrivnosti zase ohraniti!" mu je dejala mati. "Zdaj so takšni časi, da moraš vse, kar naj bi bilo sovražniku prikrita, ohraniti zase!"

"Tudi tebi ne smem povedati..." jo je vprašal osupel.

"Meni lahko, ker sem prav takih misli kakor tisti Janez Strnad in tisti mladenič z očali. Toda bolje je, če veš za skrivnost, ki si jo sam našel—le ti sam! Te skrivnosti so takšne, ob katerih smrt vedno svojo koso brusil!"

"Ti še vedno misliš, da sem neumen otrok, ampak nisem več..." ji je očital Pavlek in kar na jok mu je šlo. Mati je čutila, kako prehaja iz njegovega srca vse, kar se v nji sami poraja. Stisnila ga je k sebi in objela, kakor da bi se hotela z njim spojiti v eno samo veliko misel.

"O ti moj ljubi Pavlek, saj nisi, nisi! Ti si hraber fant, le hitro rasti navzgor, da boš močan! Takšnih src nam bo kmalu mnogo, mnogo potrebnih! Zdaj pojdiva na pokopališče našo Maričko obiskat. Pogledaj kako lepih rož sem ji nabrala!"

Zdaj posega mati samo še v spomine. V srcu je zaklenjena majcena kamrica, ki je samo Maričkina. Kakar ji je najbolj hudo, odpre to kamrico in se z Maričko razgovarja. Tiho, na samem, da nikogar ne moti s svojo žalostjo.

Ko sta stopila na pokopališče, sta zagledala ob Maričkinem grobu moža v vojaški obleki in puško je imel na rami. Imel je sklonjeno glavo in je strmel v grob.

"Oče!" je vzkliknil Pavlek in stekel proti vojaku.

"Blaž moj!" je dahnila mati, ko ga je objela. "Grob ar mi je pokazal grobci!" je dejal oče zamolklo. "Spotoma so mi sosede povedali, kaj so napravili z Maričko."

Na grobu pa je ležala majcena punčka iz celuloze. Tista punčka, ki jo je oče Marički obljubil...

Pavlek je mimo punčke pogledal očeta. Njegova otroška iskrenost ni mogla zatajiti, česa je od očeta pričakoval. Pa tudi oče je uganil njegove misli. Skozi žalost se mu je nasmešnil, potegnil je nahrbtnik z rame in ga odvezal.

"Nisem pozabil, Pavlek, ne. Glej tule so!"

Potegnil je iz nahrbtnika nove svetle škornje. Pavleku je zaigralo srce, stisnil jih je k sebi in se nagnil k očetu.

"Obljuba dolg dela!" je dejal oče mehko.

In ob teh besedah si je Pavlek domislil obljube, ki jo je dal materi ob Maričkinem grobu. Zagledal se je v prst in zdelo se mu je, da vidi prav na dno groba. Tam leži Marička, ki nikomur ničesar hudega ni storila—pa so jo vendar ubili! Še enkrat je v duhu obnovil prisego in je čutil, in je vedel, da jo bo izpolnil. Obljuba dolg dela! Dolgovi morajo biti poravnani!

Pred pokopališčem, od koder se je videlo daleč po širnem svetu, se je mati zagledala v očeta, kakor da išče v njem rešitev silne uganke.

"Ali je že vse končano?" ga je vprašala.

"Nemci bodo vsak čas tukaj," je dejal oče.

"Toda vsega vendarle še ni konec, kajne?" je spraševala mati odločno, da se oče kar ni mogel znajti v pesteh tega čudnega vprašanja.

"Kako pa to misliš, prav za prav?"

"Tako... Res smo premagani... toda vojne še ni konca! Saj nihče ne ve, kako se bo ta strašna vojna končala. Povej mi vendar, kako ti misliš!"

"Nemec je tako oborožen, kakor nihče na svetu!" je dejal oče otožno. "Sramotno smo bili poraženi. Toda videl sem krvavo resnico: Narod, ki je šel v borbo, je zdrav, čvrst in veren... tisti pa, ki so ga vodili, so pokvarjeni, izprijeni, podkupljeni, strahopetni in izdajalski! Izdajalce smo imeli vsepovsod, od generala pa do pisarja na občini. Dali so nam topove z napadno municijo, puške brez zapirave, aeroplane brez bencina... Vse, vse je bilo zaniško, zmedeno, neurejeno, prodano. Ljudstvo je obupalo..."

"Oh, Blaž, nikar o obupu govoriti. Ni še vsega konec! Ta narod, ki so ga tako goljufali, prodali in izdali ter zapustili, bo spet postal močan in veren, potem bo sam obračunal s sovražnikom. Sam si bo izbral poštene, ljudske in hrabre voditelje in vojskovodje in takrat bo ta poteptani narod sam temu hudemu napravil konec!" Mati je kar gorela, ko je tako govorila. Gledala je po širni zemlji in misel ji je rasla v nebo vsa goreča in smela.

Oče se je zavzel zastrmel vanjo. Mar je to njegova ponižna Marjeta...? Mar je to pohlevna, zgarana Blaževka...? Mati pa je uganila njegov vprašujoči pogled.

"Marička se oglaš v meni!" je tiho dejala.

"Prav govoriš, Marjeta!" je dejal oče čez čas. "Vsega še ni konec. Le poguma nam manjka za tako veliko stvar."

"Pogum bo zrasel iz trpljenja!" je trdila mati.

"Sovražnik je silen!" se je upiral oče kakor pred nevihto, ki se zaganja vate in išče začetja.

"Sovražili ga bomo! Iz sovraštva bo zrasila naša moč!"

"Pomandral nas bo, če se bomo upirali."

"Vsak udarec mu bomo vrnil! Ponižnost je steza do hlapčevstva. Blaž, mar ne čutiš, kako je ostudna ta beseda?"

Blaž je bil zmeden. Blaž ni bil vojščak, ni bil junak. Čutil pa je, da je v teh njenih gorečih besedah velika resnica. Toda zanj je bila ta resnica še v zemljo zakopana, ni se vzkalila. Nekam tuja mu je bila, oddaljena, pa vendar ga je klicala in vabila.

"Mar nič ne odgovoriš Blaž?" je silila vanj mati.

"Počakaj, Marjeta, da premislim... Preveč je vsega tega naenkrat. Počakajmo..."

"In tedaj bomo udarili, da se bo vse drobilo!" je dejal nenadoma Pavlek odločno in se je dvignil na prste, kakor da bi že danes hotel očeta dorasti, da se ga je Blaž kar ustrašil.

"Tiho, tiho, otrok nesrečni!" je dejal plašno. "Da mi kaj takšnega nikjer nikoli ne spregovoriš!"

"Pavlek je pameten!" je dejala mati in se smehljala v svojem srcu, ko je slišala svojega edinega sina, kako plamti njegova srčna mladost.

(Dalje prihodnjik.)

roški, katere grofje so jo dajali v upravo navadno svojemu drugorojenemu sinu, ki je stoloval v Kopru. Po tem letu je prišla pod oblast patrijarhov iz Ogleja, sčasoma pa so si ves zapadni del prilastili Benečani, pod katerimi je ostala do propada beneške republike za časa Napoleona. Ko je Napoleon zasedel Benetke, je pozval Istrane, naj priznajo novi red. Porečani, Piranci in Rovinčani so napravili revolucijo in samostojno ljudstvo (1016 rodbin) si je izvolilo osemnajst starešin, ki naj bi vladale v njih imenu. Koprčani so se uprli plemičem, tekla je kri in bilo je celo nekaj mrtvih. Leta 1805 je postal sedež začasne francoske vlade za Istro, 12. septembra 1813 pa ga je vzel Francozom tržaški poveljnik Lazarič. S tem je pripadel Avstriji in ostal pod njo do konca prve svetovne vojne.

Koper in Trst

V drugi polovici srednjega veka je uspešno tekmoval s Trstom in bil trgovsko celo nekaj časa pomembnejši, ker se je trgovina iz Kranjske večinoma usmerjala v Koper, zaradi česar je nastala celo vojna med Tržačani in Benečani. Ohranjenih je še nekaj šaljivih prigodb iz te dobe. Baje so nekoč Koprčani porezali Tržačanom trte in ko je zaradi tega nastala majhna vojna, so Koprčani in Moljčani ponoči zasedli v Zaveljsko močvirje vse polno osmukanega trsa, ki je bilo od daleč videti kot cel gozd sulic. Ko so zjutraj Tržačani to videli, so mislili, da se je tam zbrala ogromna vojska suličarjev in se erno poglani v beg, še preden je sploh prišlo do boja.

Kot večina istrskih mest, je tudi Koper ob času preseljevanja narodov imel svoje romansko prebivalstvo, iz katerega je pozneje nastalo italijansko. Njegova neposredna okolica pa je bila že nekaj stoletij po naši naselitvi čisto slovenska. Kot druga srednjeveška mesta, je bil tudi Koper močno utrjen; še sedaj je videti ostanke mestnega obzidja, ki je nekoč bilo dvojno in imelo dvanajst vrat, od katerih so ohranjeni sedaj samo še ena. To so nekdanja glavna vrata. Ker so baje tudi okoliški Slovenci sodelovali pri nekem napadu na Koper v letu 1348, so morali pozneje vedno ob vsakem prihodu v mesto pri teh vratih odložiti svoje orožje. Koprčani so se jih tem bolj bali, ker so jim bili čisto nerazumljivi, predvsem v verskih obredih, ki so jih s papeževim dovoljenjem opravljali v svojem domačem jeziku iz knjig, pisanih v glagolici.

Kako močno je bila ukoreninjena raba tega jezika nam priča dejstvo, da so celo franciskani po poročilu škofa Zena iz leta 1660 brali v svoji cerkvi v Kopru vsako jutro mašo v slovenskem glagolskem jeziku. Vendar pa je bila glagolica že od šestnajstega stoletja dalje predmet stalnih napadov in z različnimi spletkami je uspelo, da so jo koncem preteklega stoletja popolnoma zatrli, dasi je še živo ostala v spominu med ljudstvom. Pisane glagolske spomenike najdemo po vsej Istri. V cerkvi sv. Ivana v Preloki pri

Kopru se nahaja vklesan tale napis: "1461. Va vrime poštovanoga oca i gospodina Antona Gopa, biskupa i kneza tržaškoga, i gospodina pre Mihela, plovana te cerkve, i pre Pavla, nega Vikarina, in konestabla (ključarja) Lukeža iz Podpeča i Tonca Bridna i pročiš deželan stoj fare. Mojstri Jakše i Benko iz Sučrge. Jezus vsim pomagaj. Aimin". Seveda pa ni to edini glagolski spomenik in jih imamo ohranjenih še zelo mnogo. Eden se je celo nahajal na Contijevi palači v Trstu, pa so ga fašisti razbili in uničili. Neki drugi koprski škof pa je poročal, da slovensko ljudstvo v okolici moli izključno v slovenskem in ne v latinskem jeziku, kar vse dopušča zato, da zadosti "barbarstvu" teh ljudi, ki bi drugače sploh ne vzdrževali duhovnikov, a vendar dobri in pošteni kristjani.

Novi časi

Že v letu 1622 so imeli v Kopru domačo tiskarno; nekaj let pozneje pa tudi gledališče. Tu se je rodil slavni slikar Carpaccio, nekaj let pred njim, l. 1489 pa se je rodil v Kopru Peter Pavel Vergerij, ki je bil dvakrat papežev nuncij in od leta 1536-1549 tudi koprski škof. Skupaj s tržaškim škofom Bononom je imel velike zasluge pri Trubarjevem slovstvenem delu in obilo pripomogel, da se je pričela tiskati prva slovenska knjiga.

Danes je mesto le senca nekdanjega bogastva, slave in razkošja. Mrko zre na popotnika napol počrnelo zidovje mestne palače na glavnem trgu, kjer so včasih prirejali veselice, na katerih so koprski plemiči in gzdalini tekmovali v eleganci in modri celo s Parižani. Večino sijajnega mestnega okrasa so že pred prvo svetovno vojno pokupili Angleži in ga odpeljali v angleške javne in privatne zbirke, stara nasprotja med Koprčani in Tržačani so se ublažila in mestce je postalo polpozabljeno obalno naselje spadajoče v isto vrsto, kot vsa druga mesteca ob obali: Izola, Piran, Portorož, Umag, Poreč, Rovinj itd.

Tisočletja zgodovine, krvavih vojn in kug so šla preko mestce, ki je doživelo mnogo, mnogo več, kot bi mu človek glede na njegovo sedanjo majhnost mogel pripisati. In skozi vsa ta stoletja je tudi Koper stopil na prag nove dobe. Danes se mesto ne prebivalstvo trudi skupno s slovenskimi okoličani, da po svojih najboljših močeh prispeva k izgraditvi ljudske oblasti. Materialno v vojni ni sicer mnogo trpelo, toda kljub temu je še vedno neštevilno nalog, ki jih je treba izvršiti.

"Kako se imate?" sem pobral neko kmetico. Zagoreli obraz se ji je raztegnil v nasmeh in odvrnila mi je: "O, dobro. Ne živimo v izobilju, ni toliko, da bi si vsak lahko privoščil česar koli, toda za vse je. Razdelili smo zemljo, okrog dvesto hektarov so jo dobili oni, katerim pripada; v vojni poškodovana poslopja so skoro popolnoma obnovljena..."

In temu je res tako. Življenje v Kopru in v Koprščini se le po razvoja, organizacija zadrž-

Otroške železnice v SZ

V Kijevu gradijo sedaj otroško železnico, delavnice za popravila lokomotiv in vagonov ter poslopja za železniško administracijo in prometni muzej. Prvo otroško železnico v Sovjetski zvezi so zgradili leta 1933 v Tbilisiju. Leta 1940 je bilo v državi že 28 takih železnic. Upravljajo jih izključno otroci pod vodstvom izkušenih odraslih mladeničev.

Na teh železnicah se otroci učijo upravljati lokomotivo, se usposabljaajo za signalno službo in druge železniške posle. Mnogi bivši mali železničarji so sedaj diplomirali v inženirskih uslovah in delajo v sovjetskem železniškem prometu.

Večino otroških železnic so zničili hitlerjevci v času vojne. Sedaj zopet normalno deluje železnica v raznih mestih Ruske SFSR, Ukrajine, Gruzije, Litve. Skupna dolžina vseh prog znaša okoli 60 km. Ministrstvo za promet porabi letno nad milijon rubljev za njihovo vzdrževanje.

Slovene Records

10-inch records 79c COD, plus postage

- C-400 Moja baba je pijana, polka
- Ko pridem skozi log, valček
- C-408 Lubca polka
- Planina polka
- C-410 Pomladanski polka
- Bele rože, valček
- C-412 Tekletova točva, valček
- Veseli tovariši, polka
- Kusar's orchestra
- C-413 Detroitka polka
- Dizay day polka
- C-414 Treba in, treba ni, polka
- Herkulovic, waltz
- C-415 Moje ženke glas
- Na levo, na desno, polka
- C-416 Moje dekle
- Dekle, kdo bo tebe troital
- Frank Yankovic and his orchestra
- B-003 Po zimi pa rožice ne cveto, valček
- Veseli lovec, polka
- B-404 Odpiraj dekle kamrico, polka
- Gor čez jezero, valzer
- J. Pluth and his orchestra

Write for free catalogue of all new

SLOVENE RECORDINGS

to

PALANDECH'S

536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali želite vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO

naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije so lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$8.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči da je list predrag za člana SNP, List Prosveta je vaše lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo—Vseje kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP, ali če se preseli proč od družine in ne zahteva sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znifati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:	
Za Združ. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je \$8.50
1 tednik in 6.80	1 tednik in 7.10
2 tednika in 5.80	2 tednika in 7.10
3 tednike in 4.40	3 tednike in 5.90
4 tednike in 3.20	4 tednike in 4.70
5 tednikov in 2.00	5 tednikov in 3.50
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNRJ,
2657 So. Lawrence Ave.
Chicago 23, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

KOPER—GLAVA ISTRE

Preprosta ribiška barka je že vkrcala svoje potnike, večinoma same kmete in delavce, odrinila od pomola in že mirno drsi mimo svetilnika in narušenih valobranov proti istrski obali. Lahna sapica in neposredni vpliv morske vode prijetno hladiča ozračje, ki je pred nekaj minutami bilo že skoro neznošno s svojo vročino in soparo. Pod zaslonom iz jadravine napol dremlejo utrujeni ljudje. Mišičasti delavci, zagorele kmetice v črnih oblekah s svojimi jerbasi zelenjave in cinstastimi posodami za mleko sključeno sede po podu in klopih. Vse je tako mirno, nobene prenapetosti in kričanja ni, skoro vsi molče in premišlujejo o vsem pogojem. In skoro bi rekli, da jim je videti na obrazu sled zadovoljstva, da se spet vračajo domov.

Barka drsi mimo Debelega rta. Na levi se prične odkrivati tipična istrska pokrajina, zelene gorice z vinogradi in sem ter tja posejanimi temnozelenimi cipresami, med katerimi samevajo pobarvene hiše. Na desni se širi sinja gladina morja, za nami se izgubljajo kraške nabrežine. Miramarski grad je postal le še medel odsev v poletni sopolari, ki se dviga iznad morja. Osamljen galeb je preletel baržo in se spustil v navpične strmine Debelega rta. Iz trepetajoče soparice nad morjem pa se vedno določneje prikazuje razjedena istrska obala. Na njenem skrajnem koncu je že videti stolp piranske cerkve, na drugem koncu pa se vedno bolj veča cerkveni stolp v Kopru. Mesto je videti z morja kot maj-

hen otoček, do zadnjega koščka kopnine posejan s hišami in drugimi zgradbami, ki se belijo v iskrečem se soncu. Vedno bolj se nam bliža, vedno razločnejši so obrisi in že lahko vidiš ljudi, ki stoje na pomolu in pričakujejo prihod barke.

Tu smo. Mnoci se usuje preko pomola in me potegne za seboj. Vsi hite na svoje domove, vsak ima kako novico ali kaj drugega, za kar je vredno, da se potruji in pride čimprej do svojega doma. Kmalu se množica razgubi v ozkih mestnih ulicah in človeku se zdi, kakor da je le za trenutek vzvalovalo mirno in zaspano življenje starinskega mesteca.

In v resnici je Koper zelo staro mesto, čigar pestra zgodovina je beležila nešteto dobrih in slabih let. Žalje so ga ustanovili Argonavti na svojem dolgem potovanju. Grški trgovci so ga nazivali Egida, v dobi Rimljanov, ki so si ga podvržili, potem ko so premagali tamosnja domača ljudstva, se je imenoval Capris. To ime je imel tudi v času preseljevanja narodov in neka listina papeža Gregorija iz leta 599 ga imenuje Kozji otok—Insula Caprea. Na splošno pa so ga imenovali v oni dobi Capraria,

Politično je spadala Istra v Koprskem vred do leta 1208 h Ko-